

EEN HART ONDER DEN RIEM

KERKELIJK LEVEN

Zoo af en toe moeten „vrijgemaakte menschen” eens even stil staan, zich de hand over het hoofd strijken, en zich afvragen: gelóóf ik nu werkelijk nog, dat wij met elkaar als vrijgemaakten een missie hebben, een taak?

Zoo'n oogenblik is er ook thans. In dat zoo zinlooze debat van Zuidema tegen Zijlstra, met al die over zoo-veel onwezenlijks toch zoo opgewonden toeschouwers.

Ik weet het best: je zou soms de heele kranten-boel in arren moede erbij neergooien; je op je kerkelijke leven terugtrekken, de heele wereld maar laten zeuren en pruttelen, en bij wijze van afscheidsspeech zeggen: jullie worden criant vervelend, en ik krijg er schoon genoeg van, en geef mij nu maar een mooie preek, en een kalme kerkbode, en een dominee, die geen woord meer spreekt over de kwesties, opduikende in de polemieken met synodalen, en zoo, en trek ook jij, broer, van de heele wereld je maar niets meer aan. Geef mij een kerkboekje in een kerkhoekje.

Maar die stemming is gevaarlijk. Je staát nu eenmaal in de wereld. En je moet aan al die in verwar-ring gebrachte menschen, die nog eerlijk willen vragen hoe het eigenlijk is, niet de kans benemen, om nog een goed woord, d.w.z. een woord van niet-zóó-maar-zus te hooren. Bepaalde „leiders” krijgt men toch niet „om”; wie zich op dit punt illusies maakt, kan wel naar huis gaan. Ondergeteekende schrijft zoo goed als nooit om hen; en toen ook hij hun (binnen den kring van mededeputaten) werkelijk dienen wilde in een publieken vraag-en-antwoord-dialoog, als hors d'oeuvre op een eventueel daarna nog noodig blijken-de „samenspreking”, gaven ze officieel „niet thuis”. Maar het gaat om het nog bereikbare deel van wíe hen volgen. En..... het gaat ook om ons zelf!

Vergeet dat nooit!

Wij worden van alle kanten besprongen, door vriend, die welkom, en door vijand of apostaat, die niet welkom is, maar die slechts één doel heeft: ons het welkom zeggen, over-en-weer, in de kerk, af te nemen. Ze hebben duizend en één argumentjes; en het gezeur — de hoofdschotel helaas — is nu al een paar jaar achter elkaar bezig. Veel geschreeuw, en heel weinig ter zake dienende argumentatiewol.

Maar ge moet toch rekenen met de mogelijkheid, dat ze óók wel eens een keer wat goeds zeggen, en dat er onder alle gezwam en vliegenvangerij toch ook wel eens iets wezenlijks voor den dag kan komen. Wie dan tevoren zegt: ik laat ze allemaal maar praten en luister geen één keer meer, ik heb alleen maar mijn kerkboekje nodig in een rustig kerkhoekje, die sluit zich af van de buitenwereld, loopt gevaar zich in zelfgenoegzaamheid op te sluiten, en verzuimt allicht het zelfonderzoek, ook in een uur, waarin het nuttig zou hebben kunnen worden.

En dat niet alleen.

Hij verzuimt ook de kans, zich te troosten, of liever, zich g e t r o o s t te weten, juist in dezen tijd, door de weer eens hem vergunde ontdekking, dat hij toch een missie, een taak, en een roeping temidden van al het gekraakel en gekakel heeft, dat hij toch niet voor niets in de wereld is, hij, met zijn vrijmaking en zelfs — in 'n moedeloze bui zegt hij het zóó — en zelfs met zijn „doorgaande reformatie”.

Men weet, hoe onlangs ons blad hierover schreef. En dat het heeft gezegd: die begint altijd bij ons zelf. En: ze mag geen oogenblik stil staan.

Voortdurend luisteren naar wat tenminste de serieuze vijanden zeggen, is reeds uit dien hoofde noodig en goed. Het kan soms incens doen zien: de strijd, die al jaren lang aan den gang is, die is t o e h n u t t i g g e w e e s t, en..... God geeft ons nóg steeds de kans, hem voort te zetten, en zoo een opbouwende factor te zijn in den tijd dien we beleven.

En als dát inzicht dan weer als blijde zekerheid gewonnen wordt, niet in hoogmoed, doch wel in een nieuwe overwinning op de vermoeide stemming van wie „alweer” te vechten kreeg tegen dit en tegen dat, en in de overtuiging, dat „ze” vragen: houdt het dan nooit op met dat gevecht?, dan slaat de klok weer eens een goed uur. Dan steekt de „Ander”. Hij, die ons aangorden moet, een hart ons onder den riem. Het beeld is uit de jagerswereld. Je kunt dan weer verder gaan om buit te halen. Buit op de jacht. Buit voor de „arme schapen, die zijn in grooten nood”. —

✽

Ik denk aan, en ben een beetje vol van deze dingen midden in het allerplettigste geharrewar om dat toch zoo rustige boek van Zijlstra. Wat een taale arbeid, om Zuidema na te rekenen, en dan te noteeren: dit is mis, en dát is mis. Ik wou dat de menschen eens wisten, hoe soms een redacteur zelf het gepluk en getrek aan citaatsjes en uitlatinkjes zoo de keel uit hangt. En toch..... Toch heb ik dezer dagen gevoeld, juist toen Zuidema op de ketting sprong, niet zoozeer als kamergaleerde als wel in qualiteit van in den schoot der vrienden teruggekeerde propagandist, dat we niet voor niets hebben gevochten, in dit blad, nu al jaren lang.

Wij voor ons zijn achteraf overtuigd geworden, dat het ons al jaren lang bitter kwalijk genomen is, dat we b.v. de „gangbare” onderscheidingen inzake „de kerk” hebben bestreden; onderscheidingen, waaraan

met name Kuyper zich te buiten heeft gedaan. Nu waren „ze” bijna klaar met de fixatie van Kuyper, en kijk, nu werd toch weer dat fixeeren aangevochten. Weg met dien man als hij niet anders wil. Slá den hond, als het niet anders gaan zal.

We bleven blaffen. Al dachten we er niet over, het erf te verlaten.

Want het werd ons gaandeweg duidelijker, dat Kuyper, ondanks al zijn verdiensten, toch een, wijl knappe, dan des te gevaarlijker denkgymnast was in die gevallen, waarin hij het confessioneele denken te na kwam. Niet alleen op het punt van artikel 36 had hij royaal de belijdenis weersproken, nog voordat ze eindelijk officieel — óók al in 1905 — een beetje verminkt werd (een zinnetje er uit, dat is immers zoo iets als een hond met een gecoupeerden staart). Maar óók op andere punten had hij den weg geopend om aan de eenvoudige taal der belijdenis te ontkomen, of ervan verwijderd te raken zonder dat men het wilde.

Kuyper ging, zonder het te willen, dat neem ik graag aan, wel met mythen werken. De grootheid: „kerk-als-organisme” b.v. is één van zijn mythen. Want het organische in de kerk is nog geen kerk. En al het organische bij elkaar maákt nog geen kerk. Net zoo min als het organische in den staat, een vereeniging, een schoolbestuur, een vakbond, nu de staat is, of de vereeniging, of het schoolbestuur, of de vakbond. En een mythe was óók die andere grootheid: de „onzichtbare kerk”.

Maar, ook die mythe gaf, eenmaal ingeburgerd zijnde, aan ettelijke menschen de gaarne (en ook wel meermalen volkomen onbewust) aangegrepen gelegenheid, om zich te ontdoen van „water stond”. We willen geen oogenblik ook maar sturen in de richting van de suggestie, dat Kuyper en Barth met elkaar iets gemeen hebben. Maar we wagen daarna toch de vergelijking tusschen kuyperianen en barthianen, als prominenten in en over de spraakmakende gemeente. Barth werkt onophoudelijk met „de mythe”, waarop hij toch, zoowel donderend als denderend schelden kan. En omdat hij van al de in de confessie neergelegde „z á k e n” (werkelijkheden) mythen maakt, daarom kunnen professoren en dominees in breede drommen een vreemd orakel-taaltje voeren: en ze kunnen dit soms razend knap, volhouden ook gedurende zóóveel tel druks; een taaltje, dat geen mensch meer snapt, maar dat den indruk geeft aan de ongeletterden, dat het allemaal van een niet bij den Bond aangesloten verlichte Gereformeerde-Bondsdominee is.

En zoo is het soms óók met de rasechte kuyperianen, althans zoover zij den naam voor zich opeischen. Kuyper, de vader, had geopereerd met het fantoom der „onzichtbare kerk”. Dat is wat anders dan: de kerk, voorzover ze „niet-te-zien”, of niet-te-overzien, of niet-voor-ons-te-zien, of „nóg-niet-voor-ons-te-over-zien, of niet-goed-en-echt-en-heelemaal-te-zien; denk er dus wél aan, dat ge geen badwater weggooit, en dan meteen het kind. Toen nu Kuyper-vader met dat fantoom van „de” onzichtbare kerk gewerkt had, kon daarna Kuyper-zoon het verstaan van de confessie voor jaren en jaren bemoeilijken, door te beweren, dat in de belijdenis artikel 27 spreekt over de „onzichtbare” doch artikel 28 en vervolgens over de „zichtbare” kerk. Een rámp, zoo'n confessie-mishandelende bewering; en ze werkt tot op vandaag door, in pluriformiteitsleuzen, en in de waarneembare traagheid, ook van overigens gewillige menschen voor wat betreft de kerkvergadering als a c t e - v a n t r o u w; en ook wel in de politiek. Want ge kunt nu van de kerk allerlei „heerlijke dingen” zeggen, (artikel 27!) en intusschen allerlei concreet kerkelijk gebroddel beschouwen als een, nu ja, wel onaangename affaire, maar als eene, die t o e h n i e t e n c o n f e s s i o n e e l e b r e u k o f k l o v e beteekent, want we zingen toch allemaal den lof-zang op de artikel-27-kerk, die heerlijk onzichtbare, die Heerlijke Onzichtbare. Die Onzichtbare en dus Heerlijke. Wat onzichtbaar is voor mij, is ook ongenesbaar, en onverkiezbaar, en onapproximeerbaar. Maar daar moet u maar niet op doorgaan, — dat is narigheid. En de Onzichtbare kent geen narigheid: die is al zoo iets als zalig. Althans: zalig ideeél.

Zóó gaat het nu ook met de „kerk-als-organisme”. Verleden week gaven we aan, dat in de wijsbegeerte der wetsidee zowat „alles en nóg wat” valt onder de „kerk-als-organisme”. Gezin, school, staat, vereeniging, vakbond, en nog al heel wat meer; zoo ongeveer alles wat men onder christenmenschen (zichzelf althans zoo aandienend) pleegt te organiseren. Met al het zwevende en fluctueerende natuurlijk, dat dáár aan altijd eigen is. En vooral, met t ó n b e g r e n s d e, h e t c o n t o u r e n - m i s s e n d e.

Reeds eerder ook lieten we van Kuyper enkele bijzonderheden spreken, waaruit duidelijk werd, dat eigenlijk hij de man is, die voor deze wijsheid de eerste inspiratie gegeven heeft. „Metterdaad is de kerk alleen-zaligmakend”, zegt Kuyper, MITS NIET ALS INSTITUUT (Enc. II, 356). Alsof niet al tijd de kerk zich institueeren moet, en alsof niet in denzelfden dag waarin voor alle oog bliken zal, dat buiten haar geen zaligheid ook maar voor iemand is, ook meteen het

institueeren, dat werk van alle eeuwen, tot rust en nu tot volkomen afzonding gekomen zal zijn. Als nu Kuyper in d e n s e l f d e n z i n, waar dit citaat uit genomen is, herinnert aan het bijbelsche woord, dat de kerk een pilaar en zuil, stereooma, „vastigheid”, der waarheid is, dan krijgen we eenzijdig in dat woord „pilaar”, en zoo, de idee van iets massiefs, iets aanwijsbaars, zoo iets als Simson met zijn stevige biceps heeft gevoeld in zijn laatste uur, maar meteen wordt anderzijds door het zeggen: „m a a r n i e t a l s i n s t i t u u t” is ze „pilaar (van de waarheid)” die idee van massiviteit en soliditeit ons toch weer afgenomen; we gaan naar huis met de idee van een pilaar-in-de-lucht. Pilaar is ze (zegt Kuyper) als draagster van de Schrift. Maar alleen zaligmakend niet als instituut. Draagt ze soms de Schrift alleen maar als organisme?? Wat aan de kerk pilaar-achtig is, — zoo concludeert nu een lezer van Kuyper — dat zal wel zoo iets wezen als een locale ouderlingen-collectie, of een regionale kerkenordering, bestemd voor een van de landsgroepjes, m a a r v e r d e r o o k n i e t. En natuurlijk ook een knokploeg, tegen muiters, al of niet in synode geconstitueerd. Met credentiebrieven en zoo.

Daar komt bij, dat bij Kuyper alles EIGENLIJK o r g a n i s m e is. Hij zegt van het „instituut” soms zeer goede dingen, en geeft er op zijn tijd allen lof aan; b.v. Enc. III, 400, 401. Maar t e v ó r e n heeft hij het toch eigenlijk ontmand, en naar de tweede plaats verschoven, er een tweede-rangs-verschijnsel van gemaakt; lang niet, in beteekenis, te waardeeren tegen die moole (ons al-te-moole) „onzichtbare kerk”, of dat „moole” (mij niet genoeg-moole, wijl nog „openbaring” noodig hebbende, en dus niet e r g l i e h á m e l i j k e), „lichaam van Christus”, dat bij Kuyper mystieke ding, dat nog een o p e n b a r i n g hebben moet in dit en in dat, alsof het niet allang, l i c h a a m z i j n d e, o p e n b a a r w á s. Openbaar comme ça!

Op zulke tijden wordt bij Kuyper het „organisme” het één en het al.

Ge kunt dan ook de eerste aanvangen van de wijsbegeerte der wetsidee op het punt van de kerk b.v. vinden liggen in Enc. III, 306, als het daar heet:

„De Kerk is één, en krachtens haar wezen IS ze een organisme. Alleen maar, onder de VERSCHILLENDE WIJZEN, waarop deze Kerk zich openbaart(!), hoort óók de openbaring in INSTITUTAIRE GESTALTE... Zonder het INSTRUMENT van deze institutionaire gestalte zou de organische Kerk haar kracht niet kunnen oefenen.... Niet door het instituut, maar rechtstreeks door de werking van het „sooma” (lichaam), en den IN dit sooma werkenden Heiligen Geest (waar blijft hier het Woord?, K.S.) komt de wedergeboorte tot stand. Evenzoo gaan alle geestelijke werkingen en gaven NIET van het INSTITUUT uit, MAAR van het SOOMA-ALS-ORGANISME. De institutionaire Kerk doet daarbij wel dienst als instrument, om deze geestelijke werkingen en krachten in BE-

Cursus Hebraicus

Evenals in 1949 zal er D.V. in 1950 te Zwolle een cursus in de Hebreeuwse taal worden gehouden ten behoeve van aankomende theol. studenten (en voor hen, die b.v. voor een examen willen repeteeren).

Reeds jaren bleek n.l. allerwegen de elementaire kennis van het Hebreeuwsch, die noodig is voor het volgen van de colleges in die taal en in de exegese O.T., vrijwel algemeen nihil te zijn.

Deze cursus bedoelt een practische (her)scholing in het leeren en toepassen van de Hebr. Grammatica. Het vorig jaar zijn hiermede goede ervaringen opgedaan. Reeds nu is gebleken, dat het volgen van dezen cursus en de studenten en den Hoogleraar veel moeite en tijd deed winnen.

De cursus zal ongeveer vijf weken duren, en wel van D.V. 23 Augustus tot eind September, zoodat men juist klaar komt voor het begin van de colleges.

Getracht zal worden (voor zoover noodig) wederom vrij (of goedkoop) logies voor de deelnemers bij leden der gemeente te vinden.

Benodigd is als leerboek: Dr Nat — Dr Koopmans: Hebr. Grammatica en O e f e n b o e k (laatste druk). Men schaffe zich dat zoo spoedig mogelijk aan en oefene alvast de letters!

Alle nadere inlichtingen verstrekt de leider van den cursus.

T. J. A. DELHAAS,
Bloemendalstr. 6,
Zwolle.
litt. hum. doct.
theol. cand.

P.S. Andere bladen worden vriendelijk verzocht deze aankondiging over te nemen.

Van harte wekt ondergeteekende, onder verwijzing naar bovenstaande mededeeling omtrent den Cursus Hebraicus, allen die voornemens zijn om in September zich aan de Hoogeschool te laten inschrijven op, om dezen cursus te volgen. Dit jaar heb ik op de hebreeuwsche colleges kunnen constateeren, dat deze training den studenten zeer ten goede is gekomen. Ze bleken in staat te zijn om direct bij den aanvang die colleges te volgen, en toonden ook de grammatica veel beter te beheerschen dan dat in vroegere jaren telkens het geval bleek.

Prof. B. HOLWERDA.